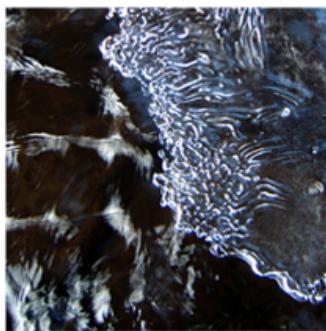

Lokala miljömålsindikatorer

En sammanställning över ekokommunerna i Västernorrlands län år 2008

Text: Elin Mattsson Tano.

Omslagsbilder:

Vatten, sten och bil, Oskar Norrgrann.

Äpple och buss, Lena Ottebo.

Länsstyrelsen Västernorrland avdelningen för miljö och natur

Lokala miljömålsindikatorer

En sammanställning över ekokommunerna i Västernorrlands län år 2008

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Bakgrund	2
Ansvars- och arbetsfördelning indikatorsuppföljning	2
Begränsad klimatpåverkan	3
Miljöbilar	3
Förnybara drivmedel	6
Giftfri miljö	8
Miljöledningssystem	8
Ekologiska livsmedel	9
Levande sjöar och vattendrag	11
Skyddade vattentäkter	11
Restaurerade vattendrag	13
Geologisk mångfald	15
Grus användning	15
God bebyggd miljö	19
Energiförbrukning	19
Gång- och/eller cykelväg	21
Kollektivtrafik	23

Sammanfattning

En andra uppföljning av gemensamma lokala miljömålsindikatorer har nu genomförts i Västernorrlands län. Varje Ekokommun sammanställer en lokal rapport och länsstyrelsen färdigställer en länsrapport. Nedan följer en kort sammanfattning av indikatordata per utvalda miljömål.

Begränsad klimatpåverkan

Andelen miljöbilar ökar i länet och i riket, medan andelen miljöbilar av den kommunala bilparken varierar från år till år. Försäljningen av E85 ökar.

Giftfri miljö

Antalet miljöcertifieringar ökar i länet. Västernorrland har i jämförelse med riksgenomsnittet betydligt färre certifikat enligt ISO 14001:2004, som är det vanligast förekommande miljöcertifikatet i Sverige. Andelen ekologiska livsmedel i den kommunala verksamheten i länet ökar något.

Levande sjöar och vattendrag

Avseende andelen grundvattentäkter med skyddsområden intar länet en fjärdeplats i en nationell jämförelse. Många av dessa skyddsområden ger inte ett långsiktigt skydd. Därför har ingen av länets stora och mellanstora ytvattentäkter och 8,2 procent av de stora och mellanstora grundvattentäkterna i dag vad som kan klassas som långsiktigt skydd. Andelen nationellt värdefulla restaurerade vattendrag har inte ökat sedan 2007; totalt har sex vattendrag restaurerats.

Geologisk mångfald

Under år 2007 var uttaget av naturgrus i Västernorrland 556 638 ton. Andelen naturgrus av den totala ballastproduktionen i länet motsvarade 13 procent vilket var klart mindre än riksgenomsnittet på 20 procent. Inom den kommunala verksamheten i länet varierar den inköpta mängden naturgrus över tid och låg år 2008 på totalt 18 371 m³.

God bebyggd miljö

Användningen av el- och värmeenergi har ökat det senaste året i de kommunala lokalerna i länet. Längden gång- och/eller cykelväg i länet varierar över tid, men har minskat under det senaste året. Under perioden 2005-2008 har antalet resor med kollektivtrafiken inom länets kommuner legat kring 7,5-8 miljoner resor. Fortsatt uppföljning får utvisa om de senaste två årens minskning av antalet resor indikerar en negativ trend.

Bakgrund

Länets sju kommuner; Timrå, Ånge, Sundsvall, Sollefteå, Örnsköldsvik, Härnösand och Kramfors är samtliga medlemmar i Sveriges Ekokommuner, SEkom. Kommunerna har inom länet valt att fördjupa detta miljösamarbete, vilket här går under namnet SEkom Y. Fördjupningen, som är politiskt förankrad, innebär bland annat att kommunerna tillsammans med länsstyrelsen har tagit fram miljömålsindikatorer i syfte att mäta utvecklingen, främja framtagandet av länsövergripande miljöstrategier samt att främja kompetensöverföring mellan kommunerna. Arbetet har skett med stöd från projekten Miljölänet Västernorrland och Arena Miljölänet Västernorrland.

Miljömålsindikatorerna utgår från de nationella miljömålen samt utpekade profilmål för länet. De fem regionala miljömål som framhålls för Västernorrland är *Begränsad klimatpåverkan*, *Giftfri miljö*, *Levande sjöar och vattendrag*, *God bebyggd miljö* och det egna målet *Geologisk mångfald*. Utifrån de regionala profilmålen har kommunerna själva valt ut de indikatorer som bäst levt upp till kriterierna:

- relevans på kommunal nivå,
- god datatillgång samt
- att indikatorn i sig kan tänkas ge intressant information.

Indikatorerna kompletterar den rapportering som görs inom området hållbar utveckling. Framtagandet av indikatordata ska ske smidigt och enkelt och tyngdpunktläggs på uppföljning och arbete för ständiga förbättringar.

Ansvars- och arbetsfördelning indikatorsuppföljning 2010

Ekokommunerna

- Utser kontaktperson för det löpande arbetet.
- Utser kontaktperson från kommunledning eller med nära koppling till denna.
- Följer upp och rapporterar lokala data.
- Utvärderar lokala resultat och sprider information inom kommunen och till kommunmedborgare.

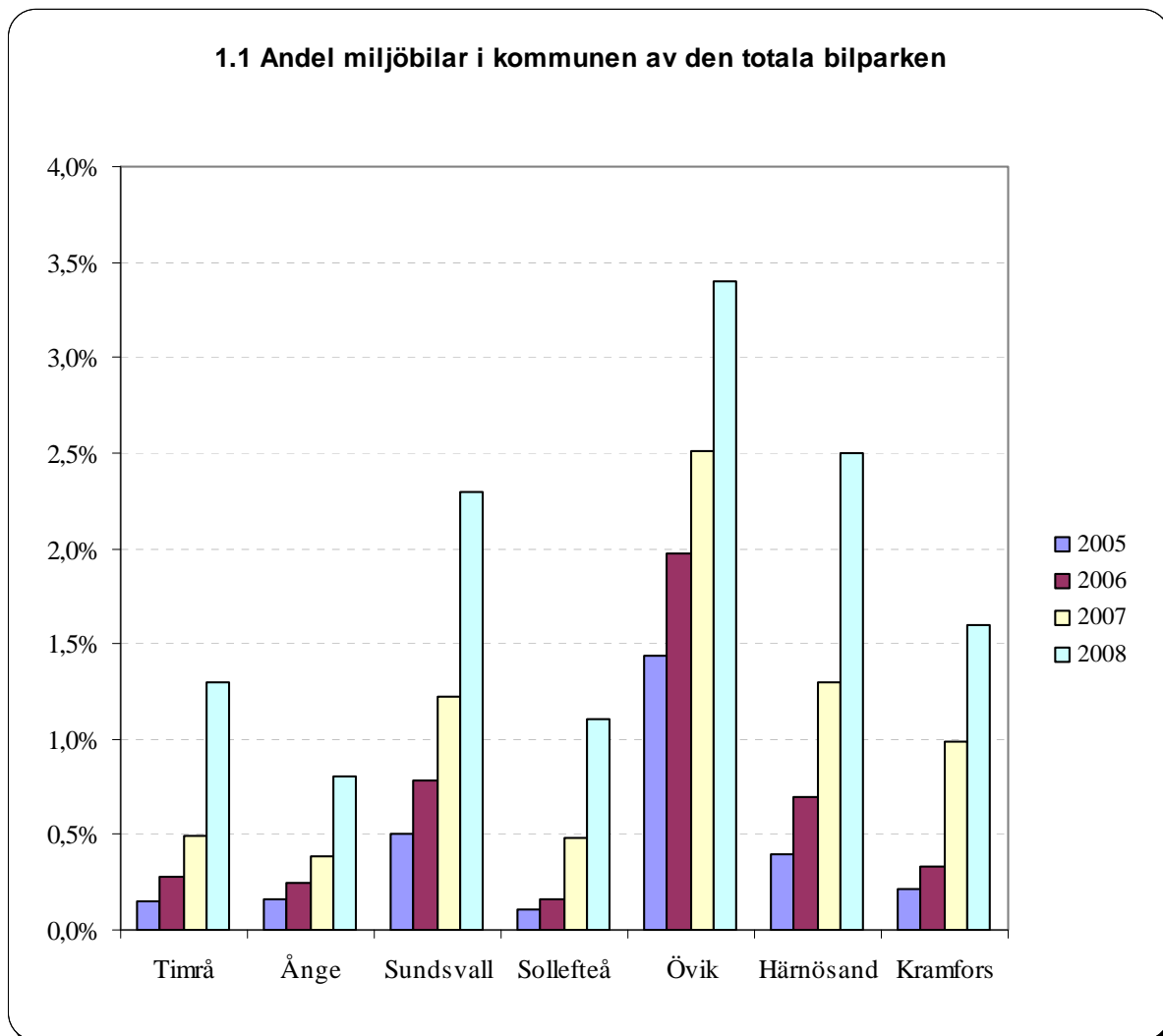
Länsstyrelsen

- Är regional samordnare av det lokala miljömålsarbetet och utser kontaktperson för det löpande arbetet.
- Sammanställer data från centrala källor och ekokommunerna.
- Sammanställer aggregerad länsrapport utifrån lokala data.
- Ordnar årligt seminarium för spridning av och diskussioner kring resultat med representanter från kommunerna.
- Samordnar uppdatering av rutiner och definitioner.

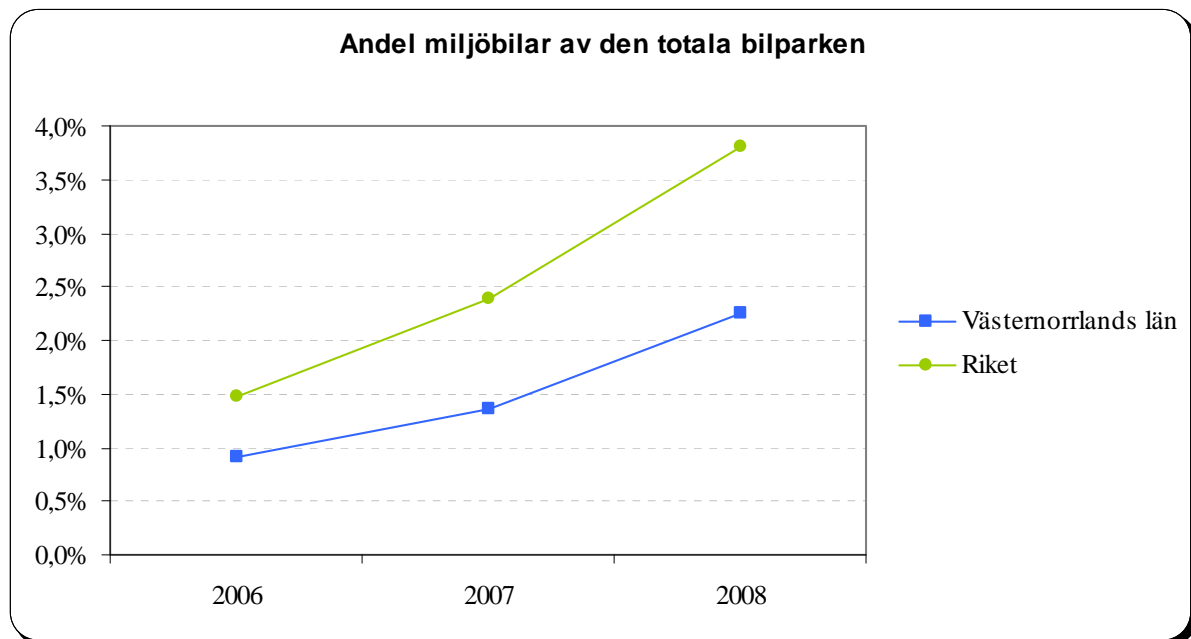
Begränsad klimatpåverkan

Miljöbilar

1.1 Andel miljöbilar i kommunen av den totala bilparken.

Källa: SCB.

Källa: SCB.

Länskommentar

Andelen miljöbilar av den totala bilparken har under perioden 2006-2008 ökat både i länet och i landet. Riksgenomsnittet är dock något högre än den regionala andelen miljöbilar.

Definition

Under år 2009 kom en ny definition av miljöbilar. I denna rapport för år 2008 används fortfarande den definition för miljöbilar som funnits i skattelagstiftningen dvs. "alternativbränslebilar". Detta innebär att följande har definierats som miljöbilar:

- Konventionella bilar (inklusive hybridbilar): Bensin- och dieselbilar med koldioxidutsläpp som inte överstiger 120 gram/km.
- Alternativbränsle bilar: Bilar som kan drivas med andra bränslen än bensin eller diesel och som har en bränsleförbrukning som inte överstiger 0,92 liter bensin/mil, 0,84 liter diesel/mil eller 0,97 kubikmeter gas/mil.
- Elbilar: En personbil som tillhör miljöklass E1 och med elenergiförbrukning per 100 kilometer som inte överstiger 37 kilowattimmar.

För att dieselbilar ska godkännas måste de dessutom ha partikelfilter eller annan jämförbar reningsteknik som gör att de tillhör miljöklass 2005 PM.

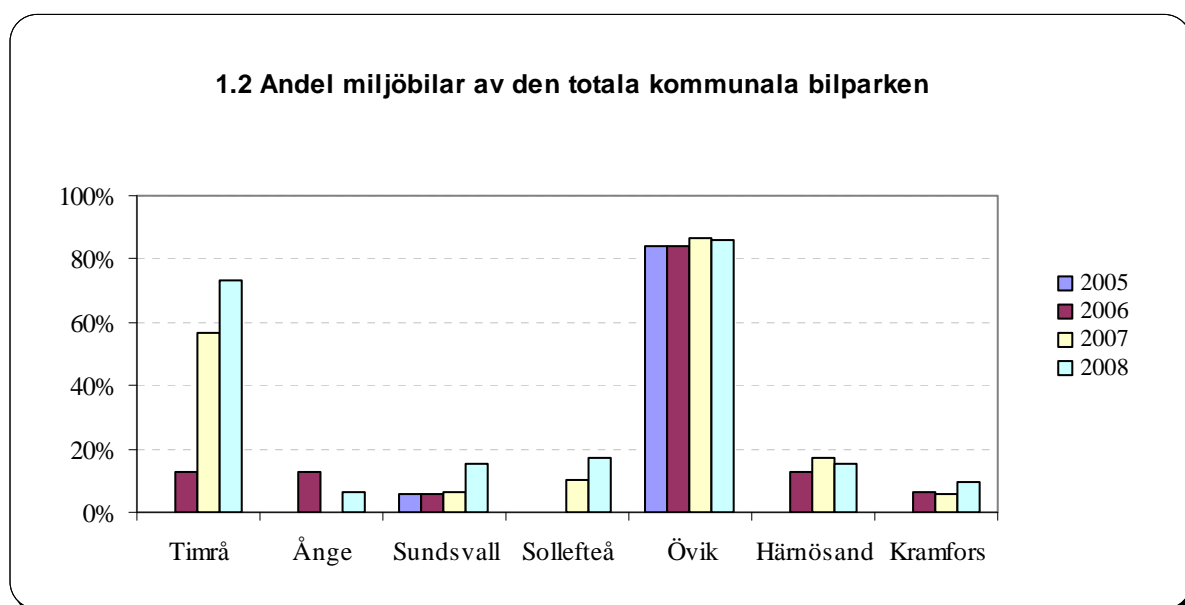
Åtgärdsarbete

Staten har med olika styrmedel stimulerat miljöbilsförsäljningen i Sverige under de senaste åren. Även den statliga bilparken byts ut och består av allt fler miljöbilar. För att uppmuntra användningen av miljöbilar tillhandahåller dessutom flera kommuner gratis parkeringsplatser för miljöbilar. Åtgärderna, tillsammans med aktiva val från konsumenterna, har gett resultat. År 2008 var andelen miljöbilar av alla nyregistrerade bilar i länet 22 procent och i riket 23 procent¹.

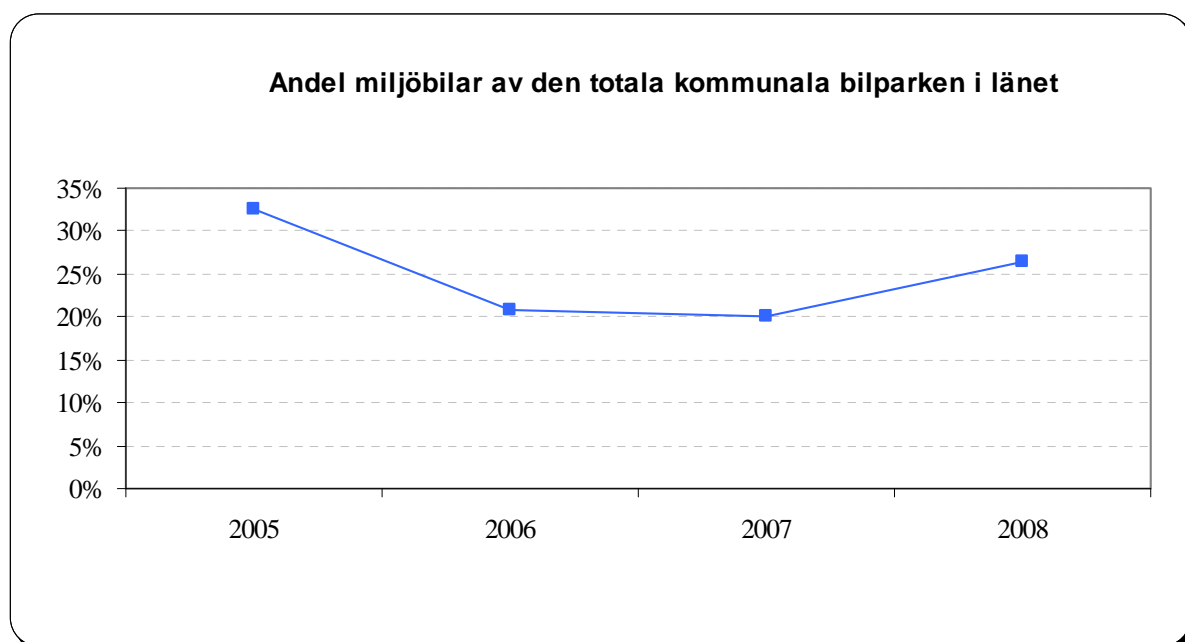
¹ SCB

1.2 Andel miljöbilar av den totala kommunala bilparken.

Källa: Kommunerna.

Källa: Kommunerna.

Länskommentar

Andelen miljöbilar av den totala kommunala bilparken varierar över tid. Under år 2007 avslutades dock en stor gemensam miljöbilsupphandling i länet, vilket kan vara en trolig förklaring till uppgången mellan år 2007 och år 2008.

Definition

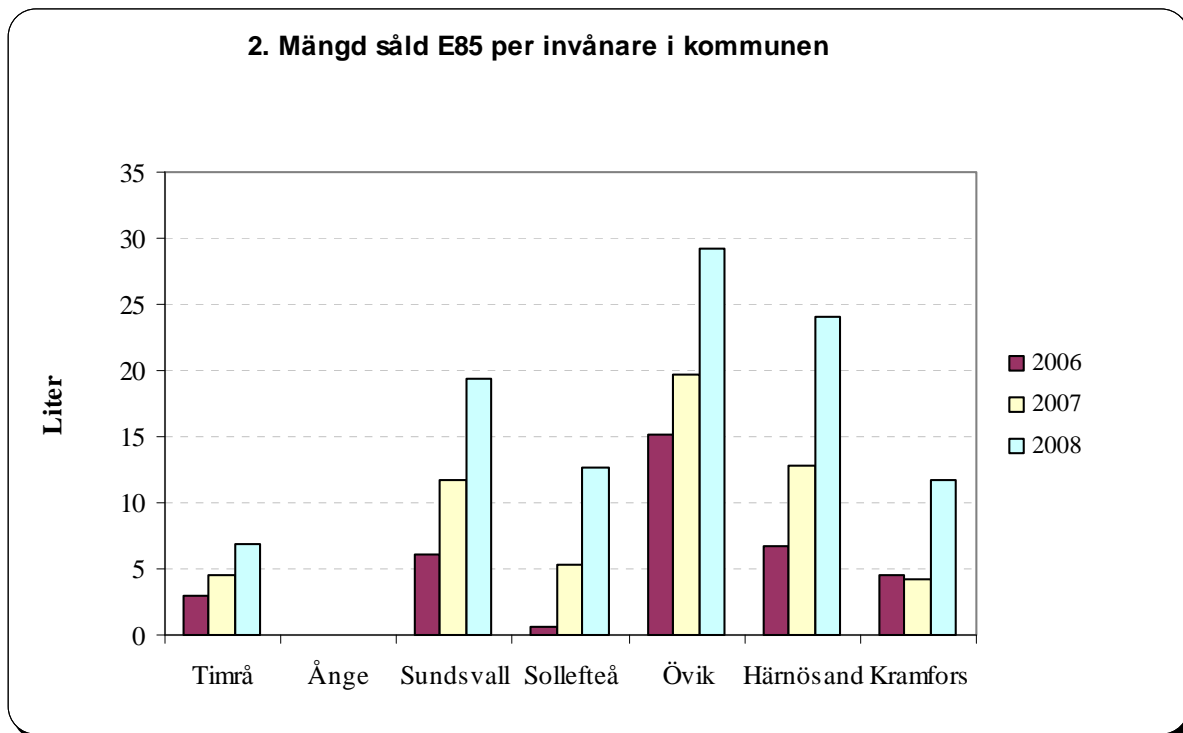
Se indikator 1.1 Andel miljöbilar i kommunen av den totala bilparken ovan.

Åtgärdsarbete

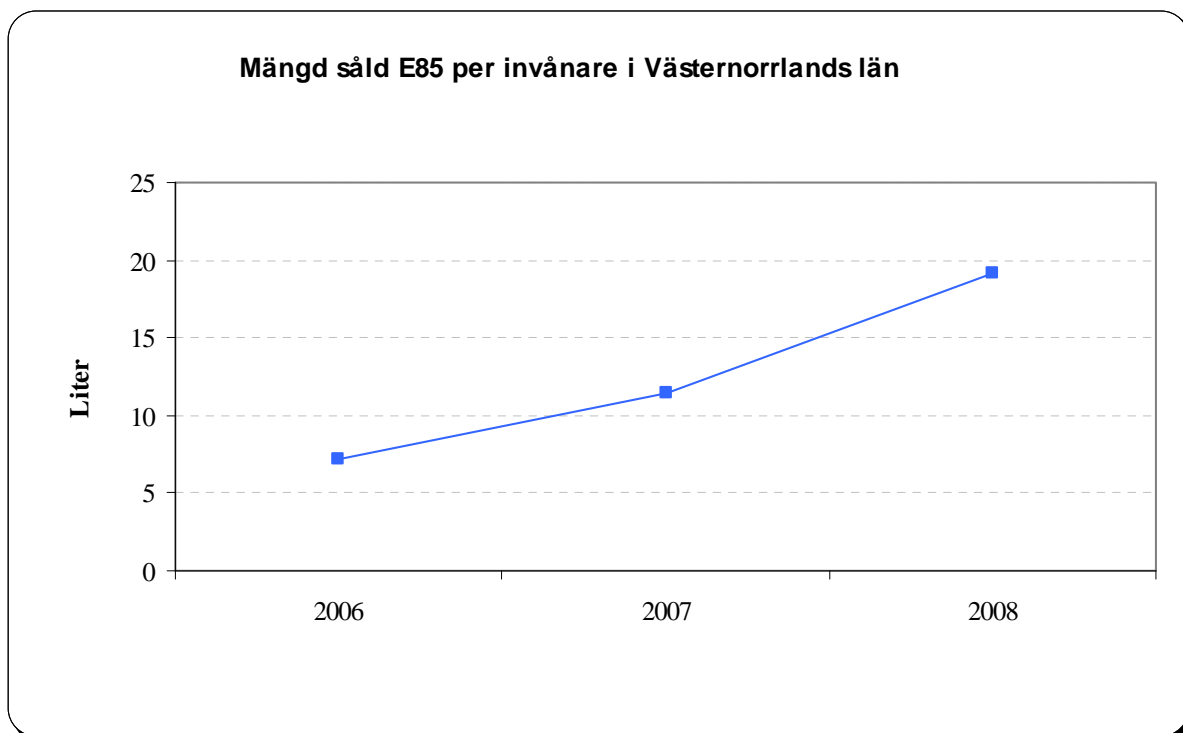
Kommunerna köper själva in de fordon som ingår i den kommunala bilparken. De upphandlingar som görs sträcker sig oftast några år, varför förändringar kan få vänta till nästa upphandlingsperiod.

Förnybara drivmedel

2. Mängd såld E85 per invånare i kommunen.

Källa: SEKAB och SCB.

Källa: SEKAB och SCB.

Länskommentar

Från år 2006 till år 2008 har mängden såld E85 per invånare ökat med 170 procent i länet. Nationellt sett har försäljningen av etanol ökat fram till hösten 2008 då den kraftigt minskade. Detta troligen till följd av sänkta bensinpriser, vilket gjorde det billigare att tanka med bensin än med E85².

Andelen fordon som kan använda etanol och försäljningen av etanolbränsle ökar, men inte så mycket att det kompenserar för den ökade dieselförsäljningen. Det medför att det regionala miljömålet om att minst åtta procent av bensin- och dieselförbrukningen ska vara ersatt av etanol eller andra biodrivmedel senast år 2010 blir mycket svårt att nå.

Åtgärdsarbete

En större miljöbilsandel betyder inte att etanolförsäljningen måste öka och att bensinförsäljningen minskar. Många miljöbilar kan drivas av bensin, vilket innebär att det är priset på bränslena som avgör vad folk tankar med. I länet fortgår arbetet med att ta fram drivmedel som kan ersätta de fossila fordonsbränslena.

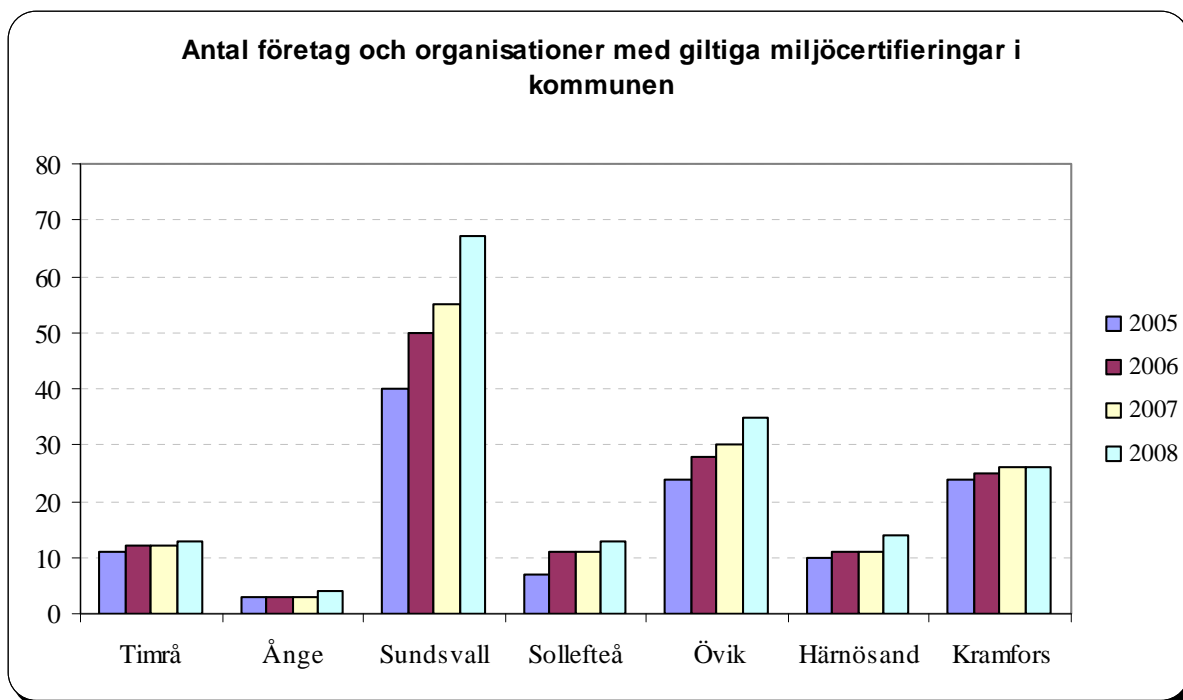
---

² www.alltommotor.se, senaste nytt 2009-01-21.

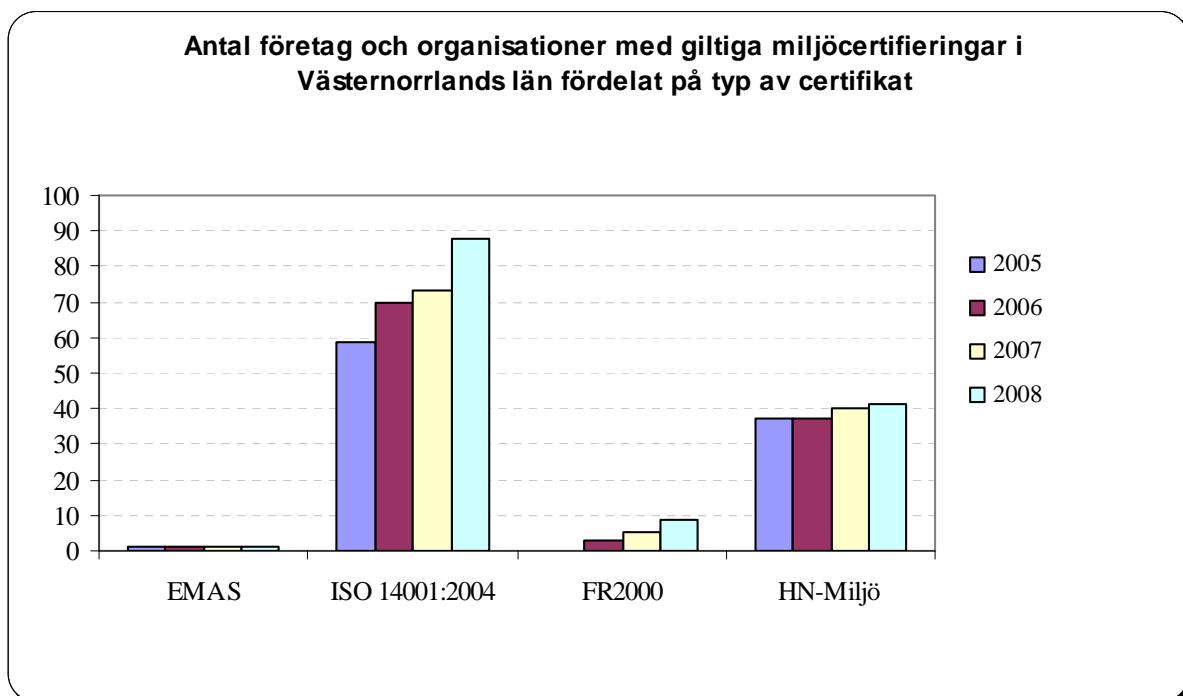
Giffri miljö

Miljöledningssystem

3. Antal företag och organisationer med miljöledningssystem i kommunen.

Data behäftat med en del kvalitetsproblem. Källa: ackumulerad statistik på www.certifiering.nu.

Data behäftat med en del kvalitetsproblem. Källa: ackumulerad statistik på www.certifiering.nu.

Länskommentar

Antalet miljöcertifieringar ökar totalt sett i länet. Den vanligaste miljöcertifieringen i Sverige och i länet är ISO 14001:2004. I Västernorrland fanns 88 stycken certifieringar enligt denna standard år 2008, vilket var

lågt i en nationell jämförelse. Flest certifikat enligt ISO 14001:2004 hade år 2008 Västra Götalands län med 611 stycken³.

Definition

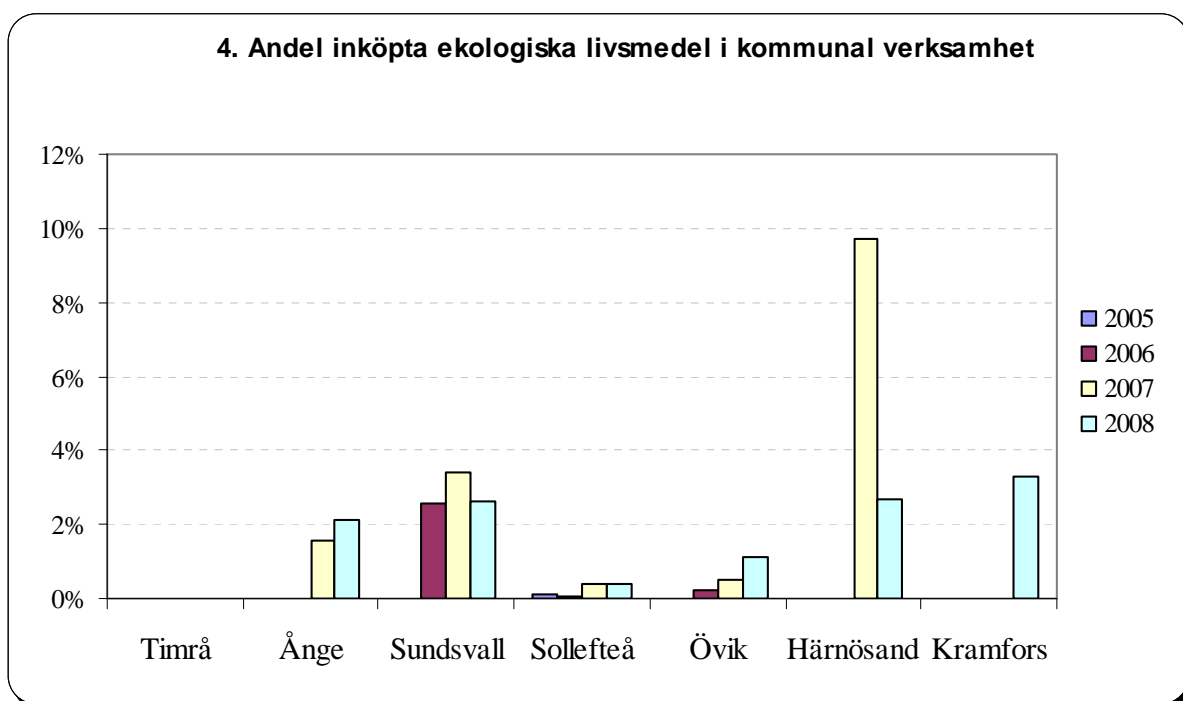
Miljöledningssystem definieras här som system som är certifierade enligt EMAS, ISO 14001:2004, FR2000 och HN-Miljö.

Åtgärdsarbete

Det privata näringslivet står för de flesta miljöcertifieringarna i länet. En del av förklaringen kan vara marknadens efterfrågan samt möjligheten att välja en certifiering som passar den egna verksamheten. För att nå det regionala miljömålet om att minst 60 procent av alla anställda ska arbeta vid en miljöcertifierad arbetsplats senast år 2010 måste förbättringar till inom den offentliga sektorn.

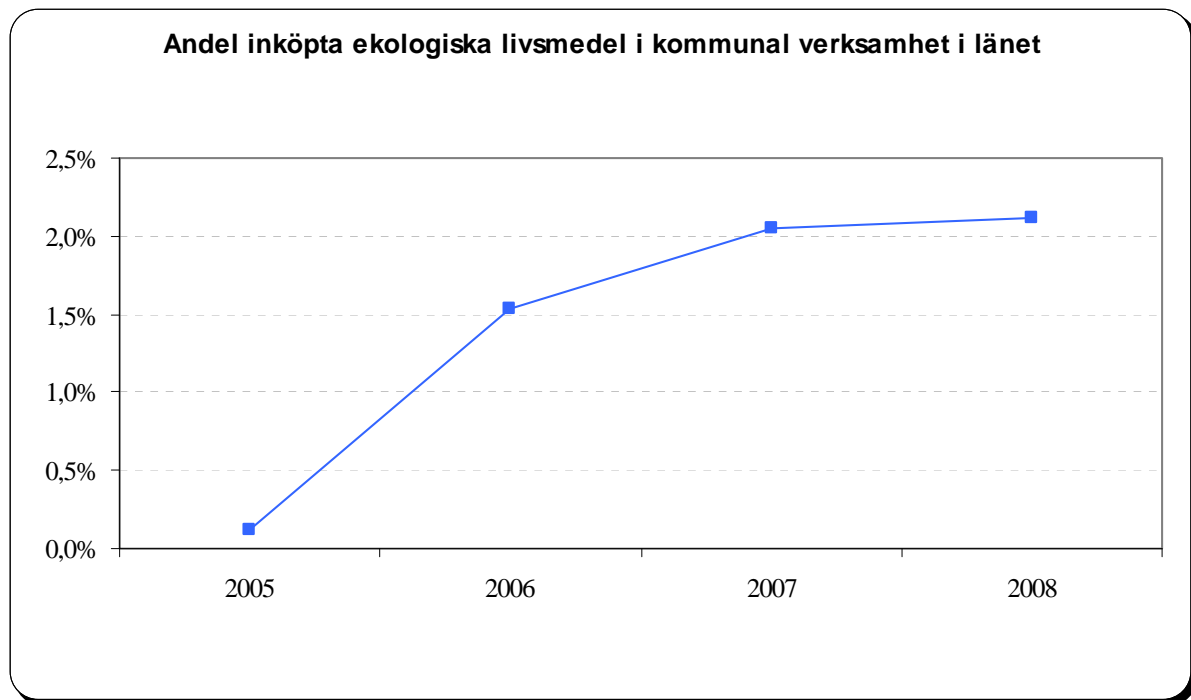
Ekologiska livsmedel

4. Andel inköpta ekologiska livsmedel i den kommunala verksamheten.

Data saknas för Timrå kommun. Källa: Kommunerna.

³ www.certifiering.nu, Databaskörning, ackumulerad statistik, den 10 februari 2009.

Källa: Kommunerna.

Länskommentar

Andelen ekologiska livsmedel i den kommunala verksamheten ökar, men inte lika mycket som mellan åren 2005 – 2007.

Syftet med ekologisk produktion är att få en livsmedelsproduktion som värnar om djur och miljö och som är konkurrenskraftig på lång sikt. Kännetecknande är hög grad av självförsörjning där kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel ersätts med till exempel varierad växtföljd och gödsel från ekologiskt hållna djur. Genom att minska användningen av kemikalier bidrar produktionssättet även till bland annat miljömålet *Giftfri miljö*.

I och med att så få ekologiska produkter produceras i länet, är det mycket svårt att nå det regionala miljömålet om att de ekologiska produkterna ska uppgå till minst tio procent av den totala produktionen.

Definition

Den mat som är ekologisk skall vara KRAV-märkt. Från och med uppföljning av år 2008 kommer även MSC-märkt fisk att räknas som ekologiska livsmedel.

Endast de kommuner som har kunnat redovisa inköpta livsmedel samt inköpta ekologiska livsmedel finns med i länssammanställningen.

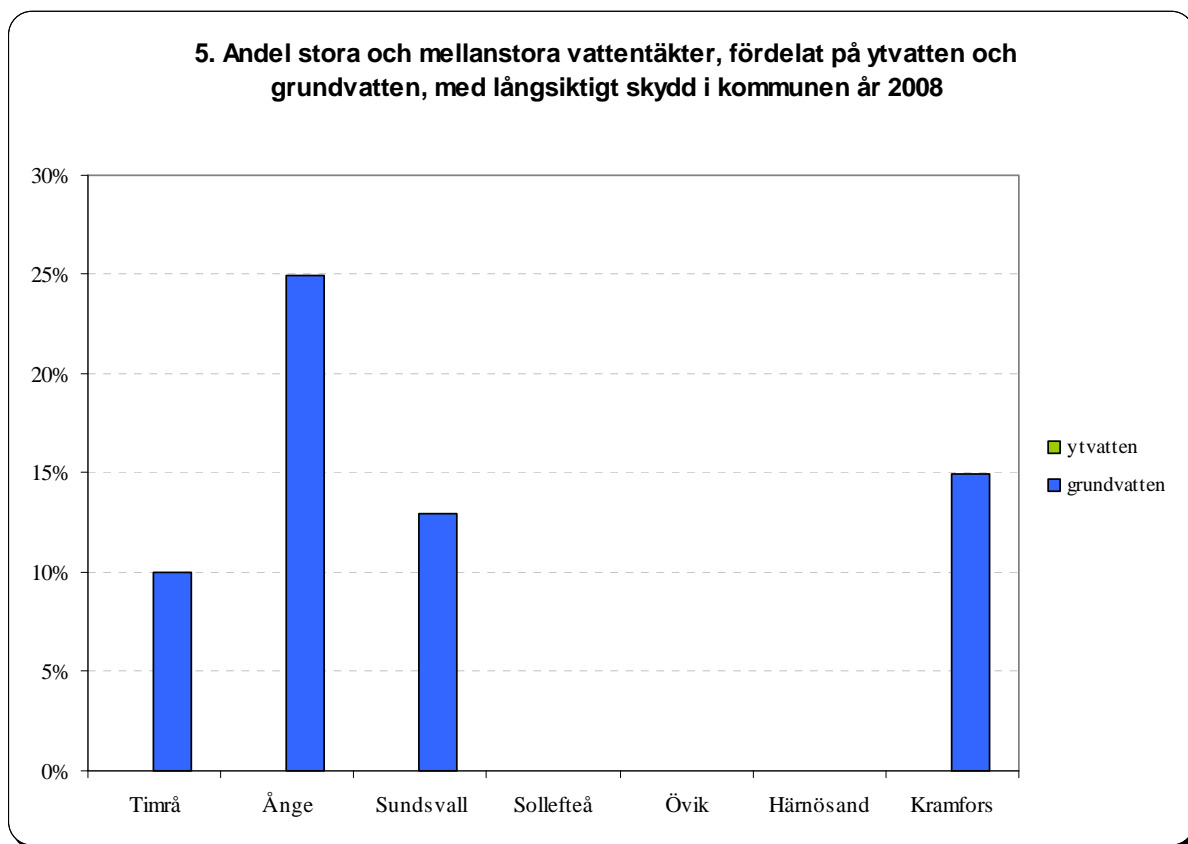
Åtgärdsarbete

Kommunerna köper själva in de livsmedel som används inom de kommunala verksamheterna. Inköparna följer de riktlinjer som sätts upp av kommunen. Systemen för att följa upp inköpen varierar mellan kommunerna och det kan därför vara svårt att följa upp andelen inköpta ekologiska livsmedel.

Levande sjöar och vattendrag

Skyddade vattentäkter

5. Andel vattentäkter, fördelat på ytvatten och grundvatten, med långsiktigt skydd i kommunen.

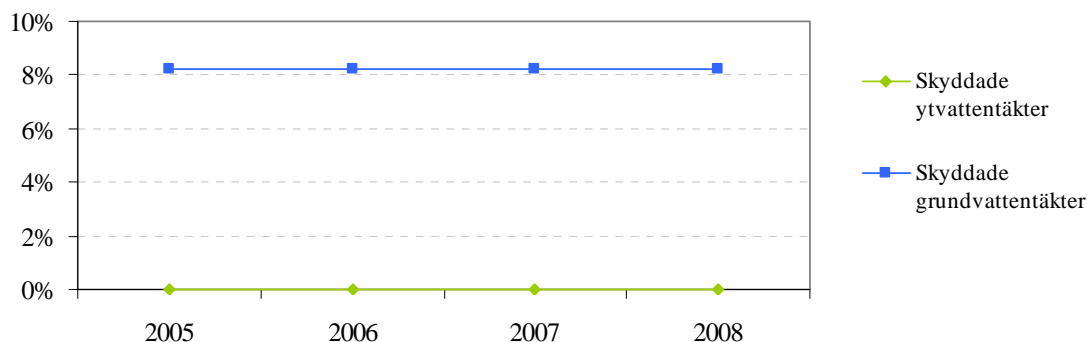

Källa: Länsstyrelsens vattenförsörjningsregister.

Tabell1. Andel stora och mellanstora yt- och grundvattentäkter med långsiktigt skydd per kommun år 2007 och 2008. Källa: Länsstyrelsens vattenförsörjningsregister. Streck anger att kommunen ej har några stora och mellanstora ytvattentäkter.

	Andel stora och mellanstora vattentäkter med långsiktigt skydd %			
	Ytvatten		Grundvatten	
	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008
Härnösand	0	0	0	0
Kramfors	0	0	15	15
Sollefteå	-	-	0	0
Ånge	-	-	25	25
Sundsvall	-	-	13	13
Örnköldsvik	0	0	0	0
Timrå	-	-	10	10

Andel stora och mellanstora vattentäcker, fördelat på ytvatten och grundvatten, med långsiktigt skydd i Västernorrlands län

Källa: Länsstyrelsens vattenförsörjningsregister.

Länskommentar

Ingen av länets stora och mellanstora ytvattentäcker och åtta procent av de stora och mellanstora grundvattentäcker har långsiktigt skydd⁴. Det går därför inte att skapa långsiktiga skyddsområden för dessa ytvattentäcker till år 2009, vilket är målsättningen i det regionala miljömålet om skydd av ytvattentäcker. Även länsmålet om långsiktigt skydd av alla stora grundvattentäcker senast år 2010 är mycket svårt att nå. Det regionala målet om att alla mellanstora grundvattentäcker ska vara långsiktigt skyddade år 2015 kan däremot fortfarande nås med ett effektivt åtgärdsarbete.

Andelen grundvattentäcker med skyddsområden är hög i Västernorrlands län. I en nationell jämförelse intar länet en fjärdeplats (78 procent)⁵. Många skyddsområdesavgränsningar och föreskrifter är dock gamla och ger inte ett tillräckligt skydd. Vad som menas med långsiktigt skydd framgår under rubriken Definition nedan.

Definition

Till stora och mellanstora vattentäcker räknas de vattentäcker som försörjer fler än 50 personer eller där uttag sker av mer än 10 m³/d.

Med långsiktigt skydd menas att vattentäcker ska ha skyddsområden som bygger på geologiska och hydrologiska fakta samt riskbedömningar. Skyddsområdena ska också ha föreskrifter som uppfyller målen i miljöbalken, EG:s vattendirektiv och de nationella miljökvalitetsmålen.

Åtgärdsarbete

Kommunerna kan, i de fall de är huvudmän för vattentäcker, revidera vattenskyddsområden samt genomföra riskinventeringar. Vid behov kan kommunerna även ta fram åtgärdsplaner för att säkerställa/förbättra vattenkvaliteten. En annan viktig insats är förebyggande information till enskilda och verksamhetsutövare. Enligt miljöbalken kan länsstyrelsen eller kommunen besluta om vattenskyddsområde och föreskrifter för detta.

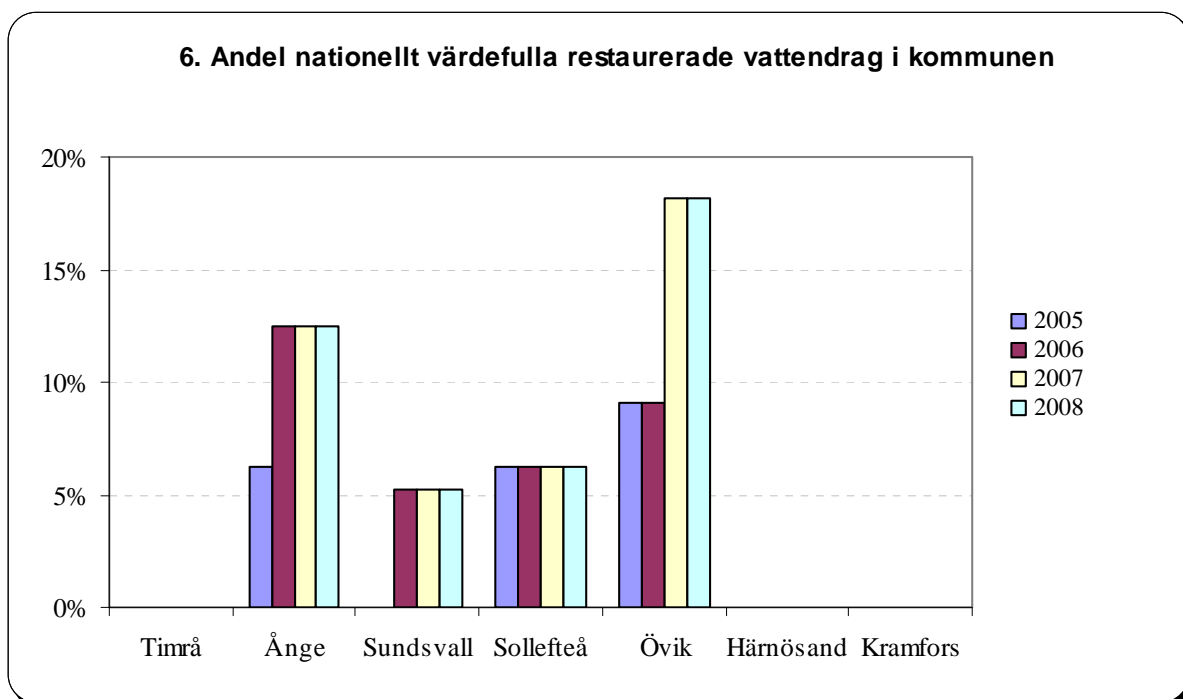
⁴ Länsstyrelsens vattenförsörjningsregister.

⁵ Miljömålsportalen, www.miljomal.nu

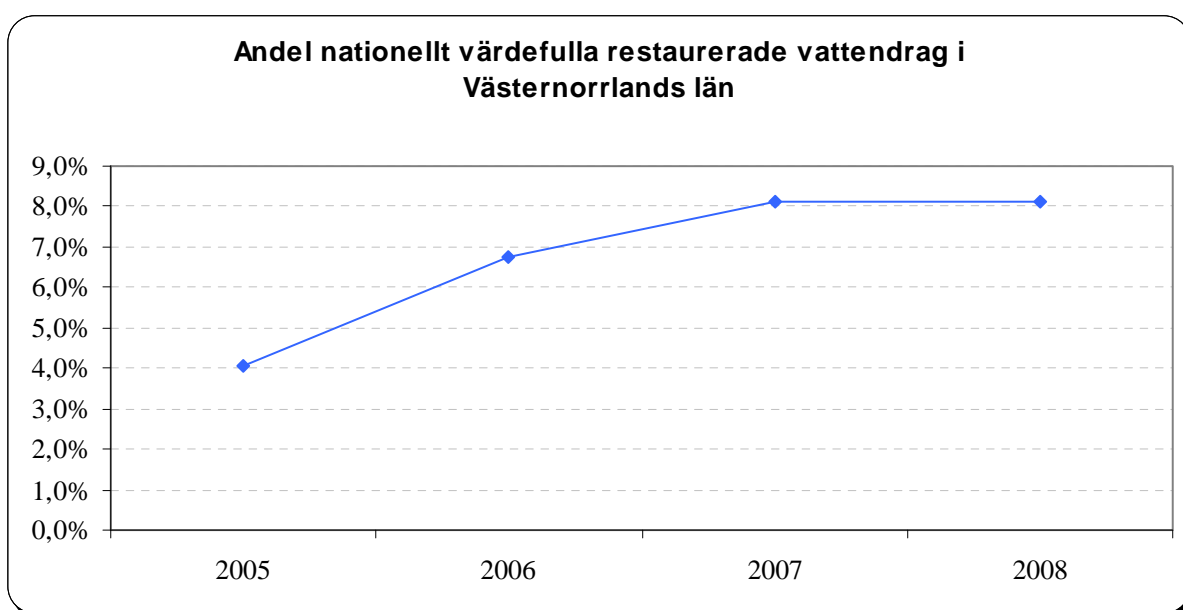

Restaurerade vattendrag

6. Andel nationellt värdefulla restaurerade vattendrag i kommunen.

Källa: Länsstyrelsen.

Källa: Länsstyrelsen.

Länskommentar

Vattensystemen i Västernorrland är i stor utsträckning påverkade av vattenkraftsutbyggnader, rester av flottningsverksamhet och begränsande vägtrummor. I de mindre vattendragen påträffas ett vandringshinder var tredje kilometer. Hindren omöjliggör eller försvårar för vattenlevande organismer att vandra. Restaureringsinsatser är därför viktiga. Totalt finns 74 nationellt värdefulla vattendrag i länet, varav sex hittills restaurerats⁶. Det blir därför mycket svårt att hinna nå det regionala miljömålet om att minst 25 värdefulla vattendrag ska ha restaurerats senast år 2010.

Definition

I nationellt värdefulla vattendrag ingår både utpekade värdefulla och särskilt värdefulla vattendrag. För en del vattendragssträckor kan även sjöar eller delar av sjöar ingå.

Med restaurerade avses att restaureringsåtgärder genomförts längs större delen av vattendragssträckan.

Åtgärdsarbete

Restaurering av vattendrag kan genomföras av olika parter och finansieras genom till exempel:

- Statliga bidrag till biologisk återställning i kalkade vatten.
- Statliga fiskevårdsbidrag.
- Privat finansiering via fiskevårdsföreningar, företagssponsring m.m.
- Statliga medel för Åtgärdsprogram för hotade arter.
- Fiskeavgifter i vattendomar.
- EU-medel.

Örnsköldsviks kommun har under de senaste åren arbetat med restaurering av vattendrag. Länsstyrelsen jobbar också aktivt med restaurering inom en rad områden som exempelvis biologisk återställning i kalkade vatten och Åtgärdsprogram för hotade arter. Vägverket ser över vägtrummor efter det statliga vägnätet och genomför åtgärder eftersom.

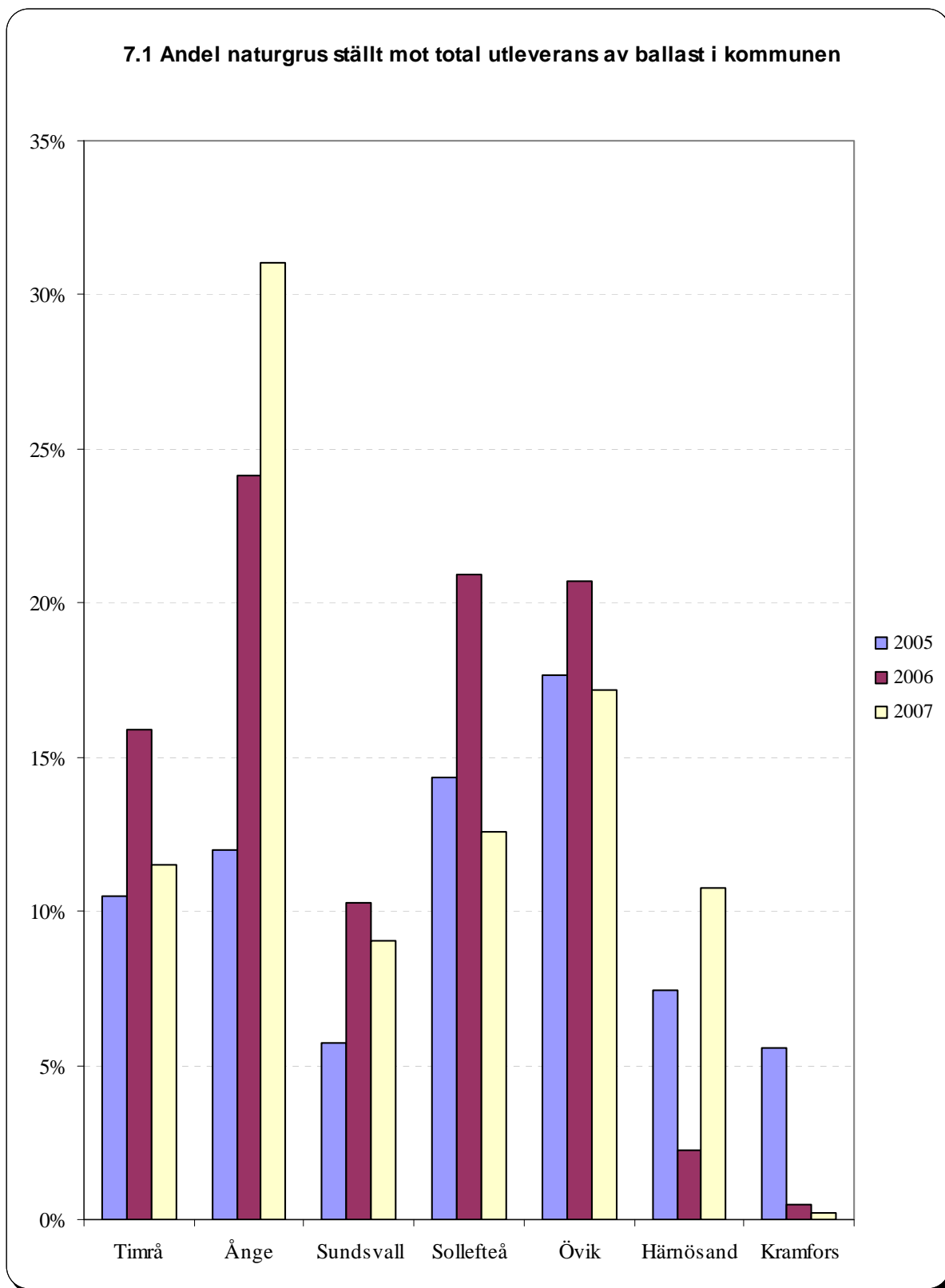
---

⁶ Länsstyrelsen.

Geologisk mångfald

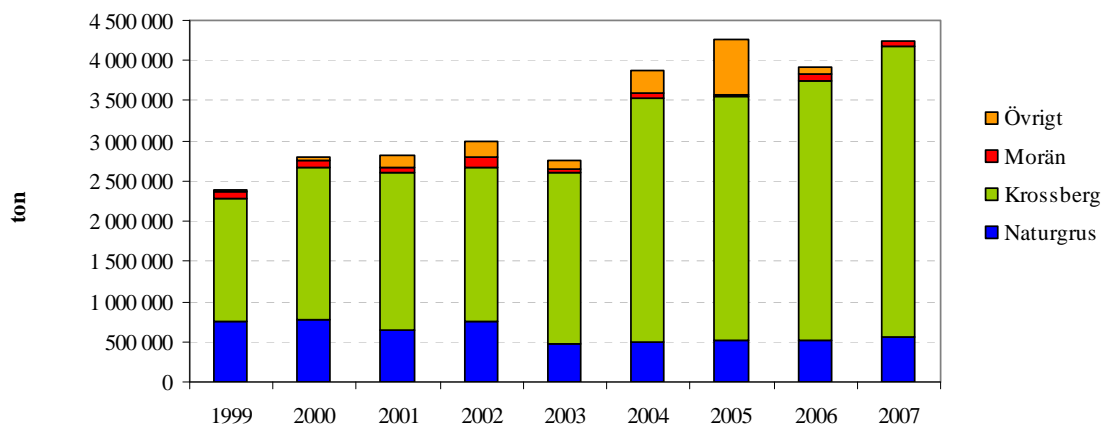
Grus användning

7.1 Andel naturgrus ställt mot total utleverans av ballast i kommunen.

Data för år 2008 kommer först under våren 2010. Källa: SGU:s rapport Grus, sand och krossberg åren 2003-2007.

Total utleverans av ballast i Västernorrlands län fördelat på materialslag

Data för år 2008 kommer först under våren 2010. Källa: SGU:s rapport Grus, sand och krossberg åren 2003-2007.

Länskommentar

Under år 2007 var uttaget av naturgrus i Västernorrland 556 638 ton. Andelen naturgrus av den totala ballastproduktionen i länet motsvarade 13 procent vilket var klart mindre än riksgenomsnittet på 20 procent⁷. Det regionala miljömålet om att minimera uttagmängden naturgrus ser ut att nås inom tidsramen.

Naturgrus är en ändlig resurs. Därför ska uttag av naturgrus minimeras och bör, när så är möjligt, ersättas med återvunnet material och bergkross. Naturgrusbildningar har ofta landskapestetiska och rekreativa värden liksom de inte sällan utgör en viktig resurs för dricksvattenförsörjningen.

Definition

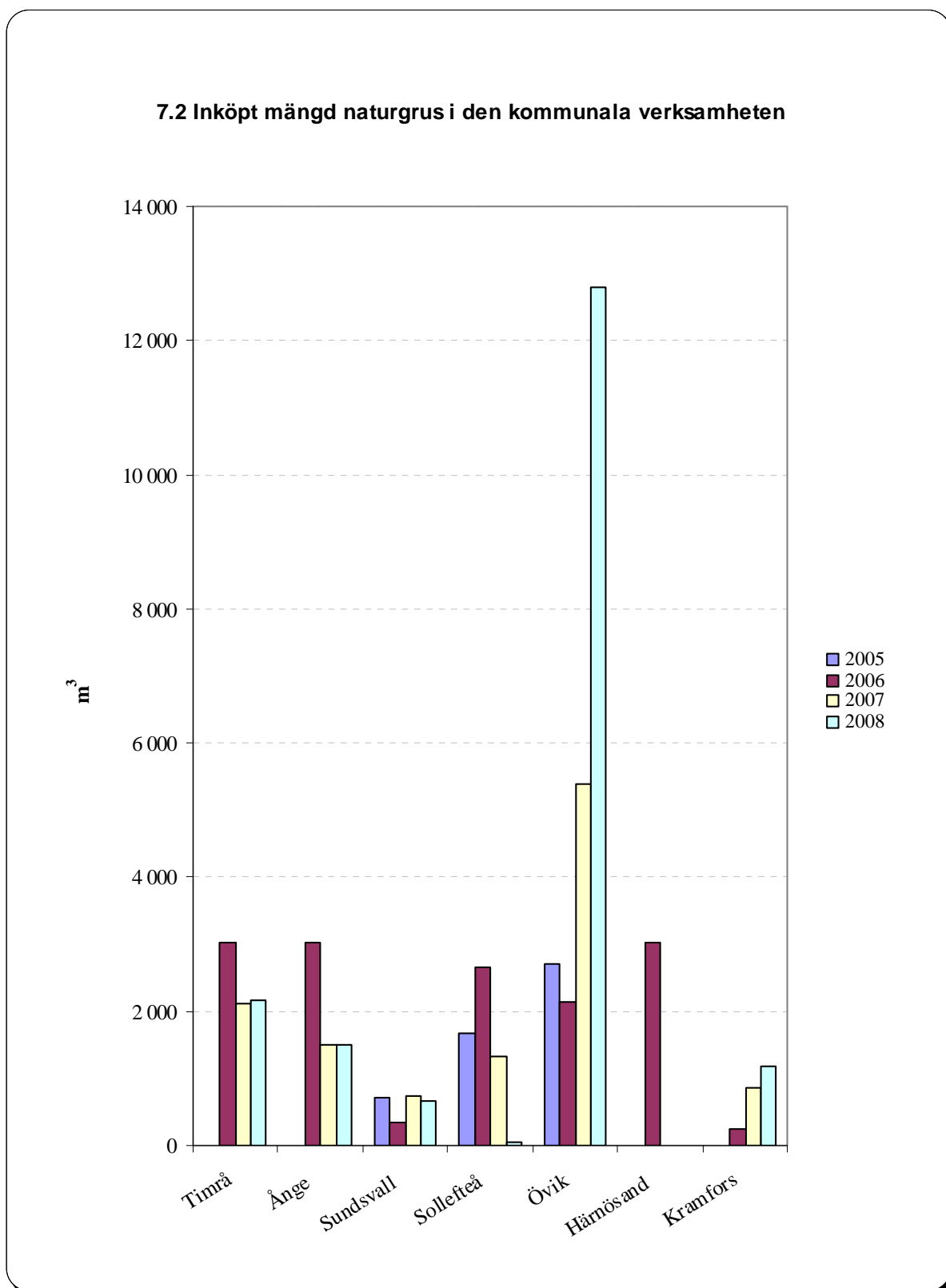
Naturgrus definieras, enligt SGU, som naturligt sorterade jordarter som till övervägande delen består av fraktionerna sand, grus och sten och som i fråga om bildningssätt kan hänföras till någon av kategorierna isälvsavlagringar, svallsediment, älvsediment eller vindavlagrade sediment. Denna definition har stöd av SOU 1995:67 och prop. 1995/96:87. Samma definition används i SGU:s produktionsstatistik.

Åtgärdsarbete

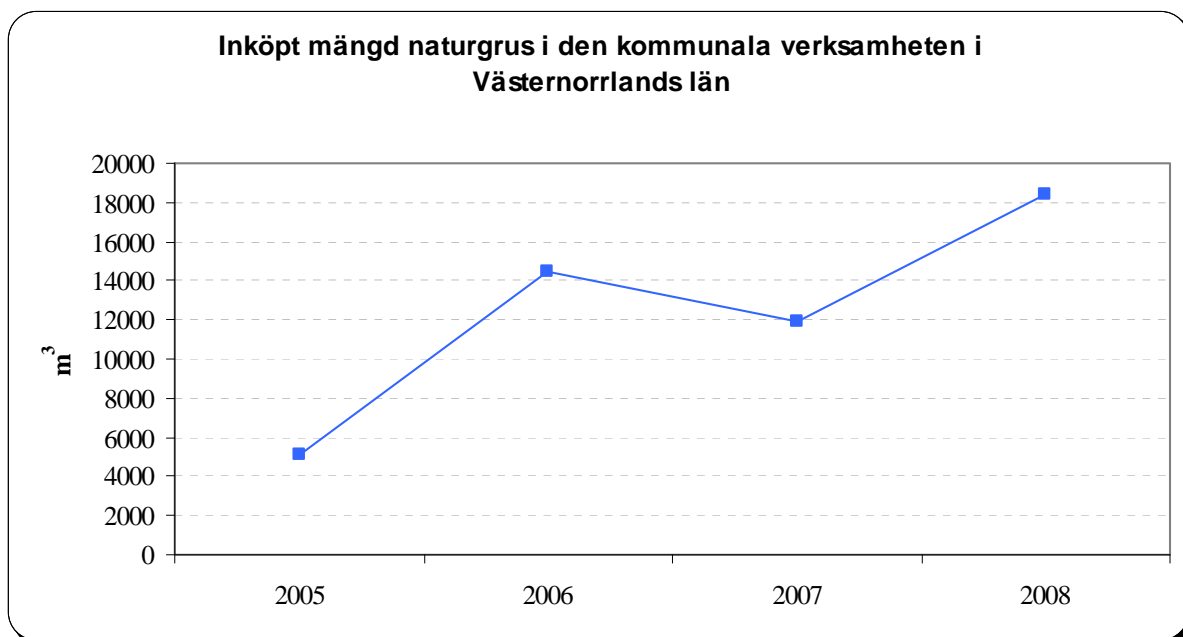
Länsstyrelsen arbetar, via bland annat prövning och tillsyn, med att minimera naturgrusanvändningen i länet. Stora beställare av ballastmaterial kan via sina inköp påverka och styra efterfrågan på ballast på ett sätt som påskyndar övergången från nyttjande av naturgrus till alternativa material. En hållbar samhällsutveckling förutsätter att naturresurser nyttjas på ett ansvarsfullt sätt.

⁷ SGU:s rapport Grus, sand och krossberg åren 2003-2007, data bearbetad av länsstyrelsen.

7.2 Inköpt mängd naturgrus i den kommunala verksamheten.

Flera kommunsiffror har räknats om från ton till kubikmeter enligt förhållandet $1 \text{ m}^3 = 1,65 \text{ ton}$ grus. Källa: Kommunerna.

Flera kommunsiffror har räknats om från ton till kubikmeter enligt förhållandet $1 \text{ m}^3 = 1,65 \text{ ton}$ grus. Källa: Kommunerna.

Länskommentar

Den inköpta mängden naturgrus ser ut att variera från år till år, men ökade under det senaste året. Endast år 2006 redovisar samtliga kommuner inköp av naturgrus.

Definition

Se indikator 7.1 Andel naturgrus ställt mot total utleverans av ballast i kommunen ovan.

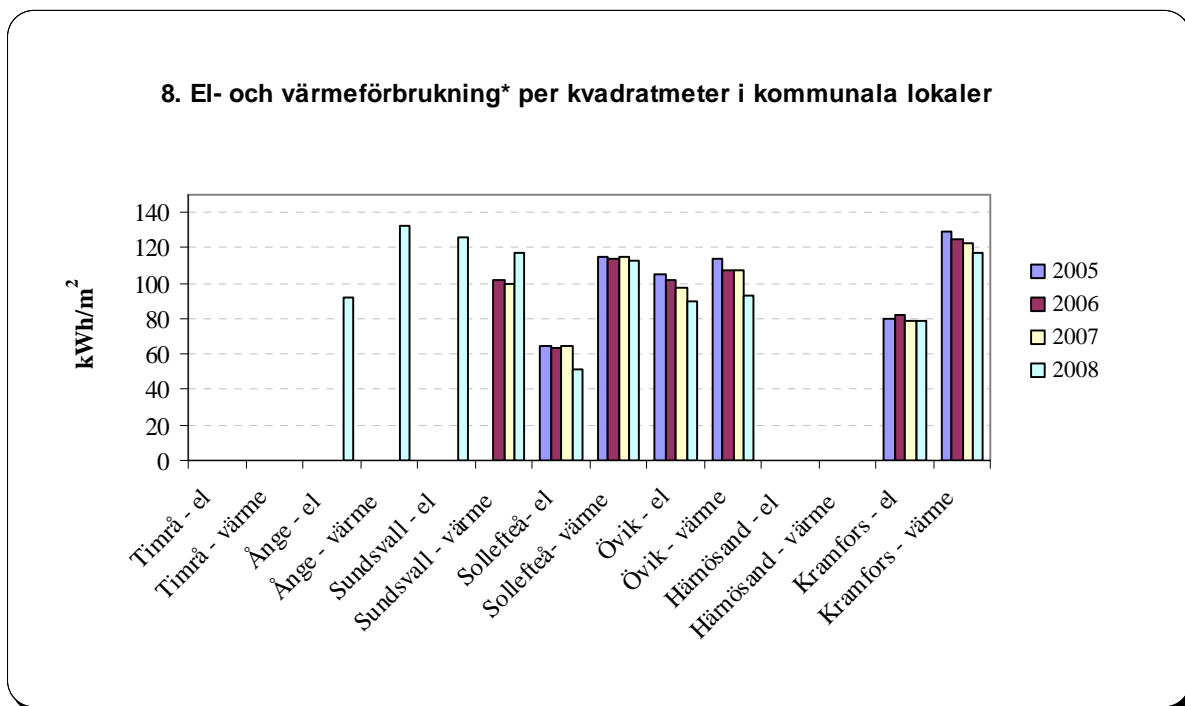
Åtgärdsarbete

Kommunernas behov och riktlinjer styr inköpen av naturgrus till den kommunala verksamheten. Som relativt stora beställare av ballastmaterial kan kommunerna via sina inköp påverka och styra efterfrågan på ballast på ett sätt som påskyndar övergången från naturgrus till alternativa material.

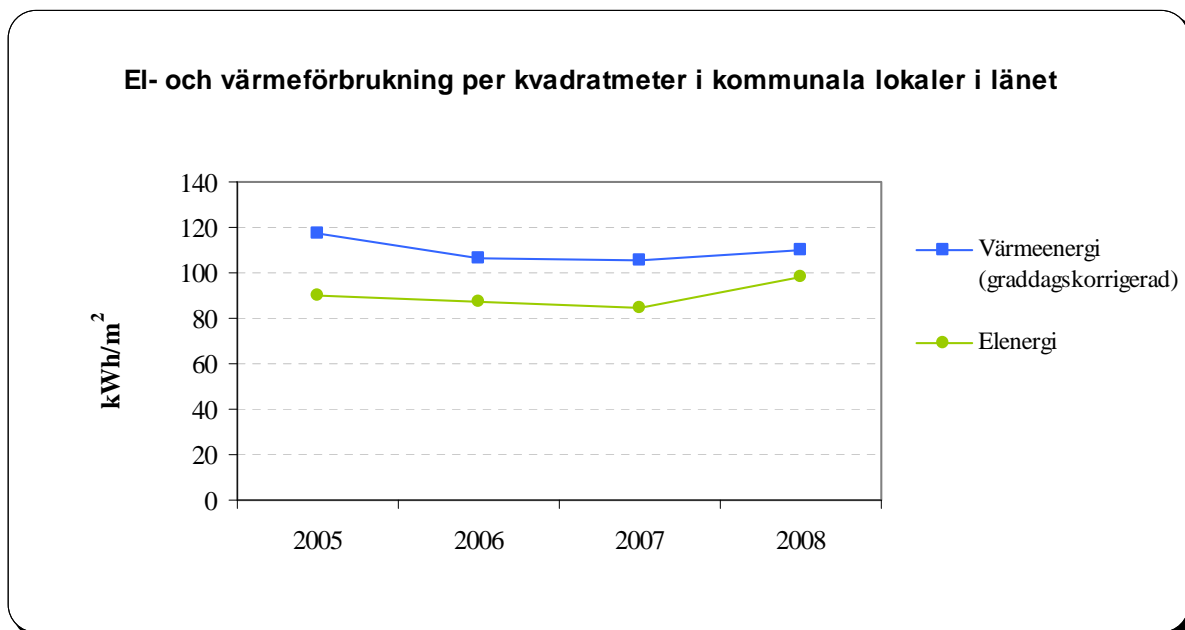
God bebyggd miljö

Energiförbrukning

8. El- och värmeförbrukning per kvadratmeter i kommunala lokaler.

Data saknas för kommunerna Timrå och Härnösand. *Värmeenergin är graddagskorrigerad. Källa: Kommunerna.

Data saknas för kommunerna Timrå och Härnösand. Källa: Kommunerna.

Länskommentar

Förbrukningen av värme och el i de kommunala lokalerna minskade fram till år 2007, men har under det senaste året ökat något.

Definition

Kommunala lokaler

Kommunens lokaler, både egna och inhyrda, avgränsas till förskolor, grundskolor, gymnasieskolor, särskilda boendeformer samt förvaltningslokaler.⁸

- Med förskolelokaler menas lokaler som används för barnomsorg, d.v.s. lokaltyper såsom daghem, fritidshem (renodlade fritidshem) och förskolor.
- Med grundskolor (skolår F – 9) menas lokaler som används för grundskoleutbildning och fritidshem integrerade med grundskolelokaler.
- Med gymnasium menas lokaler som används för gymnasieutbildning.
- Med särskilda boendeformer menas lokaler som i huvudsak används för äldreomsorg. Hit räknas lokaltyperna servicehus, med eller utan helinackordering, sjukhem, ålderdomshem och gruppboenden inklusive bostadsdelarna.
- Med förvaltningslokaler menas lokaler som i huvudsak används för administration och förvaltning. Hit hör t.ex. lokaltypen kontorslokaler.

Bruksarea

Med bruksarea avses area av nyttjande enhet eller annan grupp sammanhörande, mätvärda utrymmen, begränsad av omslutande byggnadsdelars insida eller annan för mätvärdet angiven begränsning.

Normalårskorrigerering (graddagskorrigerering)

Normalårskorrigereringen beräknas på följande sätt:

$$E \text{ (korrigerad)} = E \text{ (uppmätt)} * 1/(1+0,5(DD\ddot{A}-DDN\ddot{A})/DDN\ddot{A})$$

där E = genomsnittlig energianvändning

DD $\ddot{A}$ = antal graddagar för aktuellt år

DDN $\ddot{A}$ = antal graddagar för normalåret

Graddagar från SMHI.

Åtgärdsarbete

Nu pågår ett aktivt arbete med att se över och minska energiförbrukningen i hela samhället. Kopplingen till klimatpåverkan är en del av förklaringen - den andra är möjligheten att spara pengar. Exempelvis har Landstinget Västernorrland under lång tid jobbat med att minska energiförbrukningen. Åtgärder vidtas även i hushållen, inom industrin och offentligheten. Frågan är även aktuell inom kommunerna och diverse satsningar inom bland annat KLIMP och uthållig kommun har genomförts.

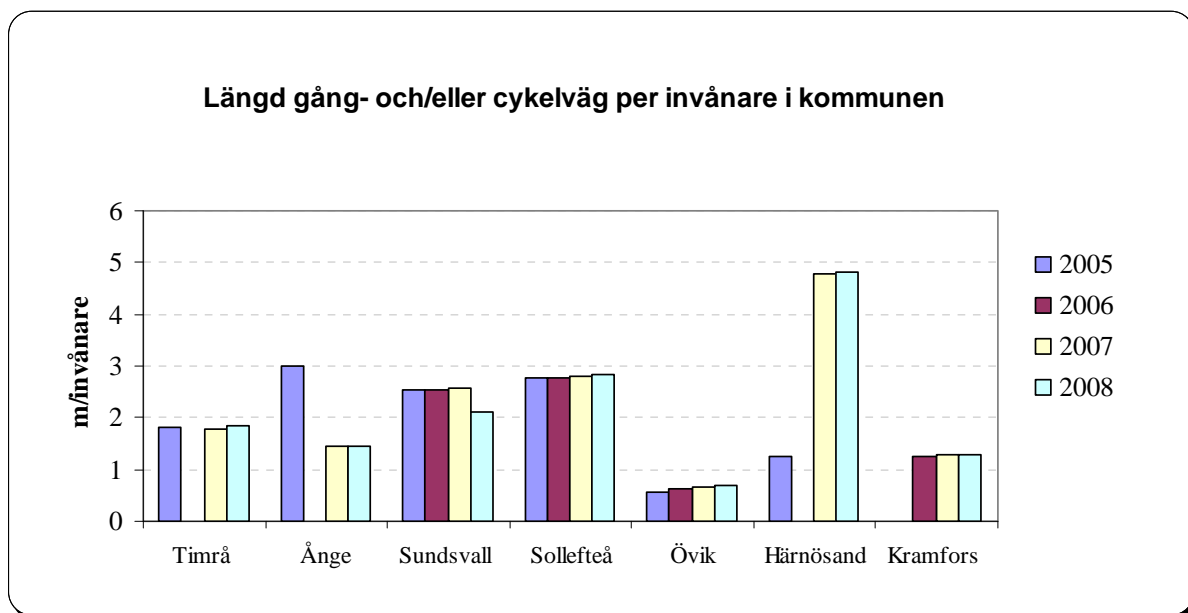
---

⁸ I redovisning till Fastighetsnyckeln, Sveriges kommuner och landsting, redovisas endast kommunens egna lokaler.

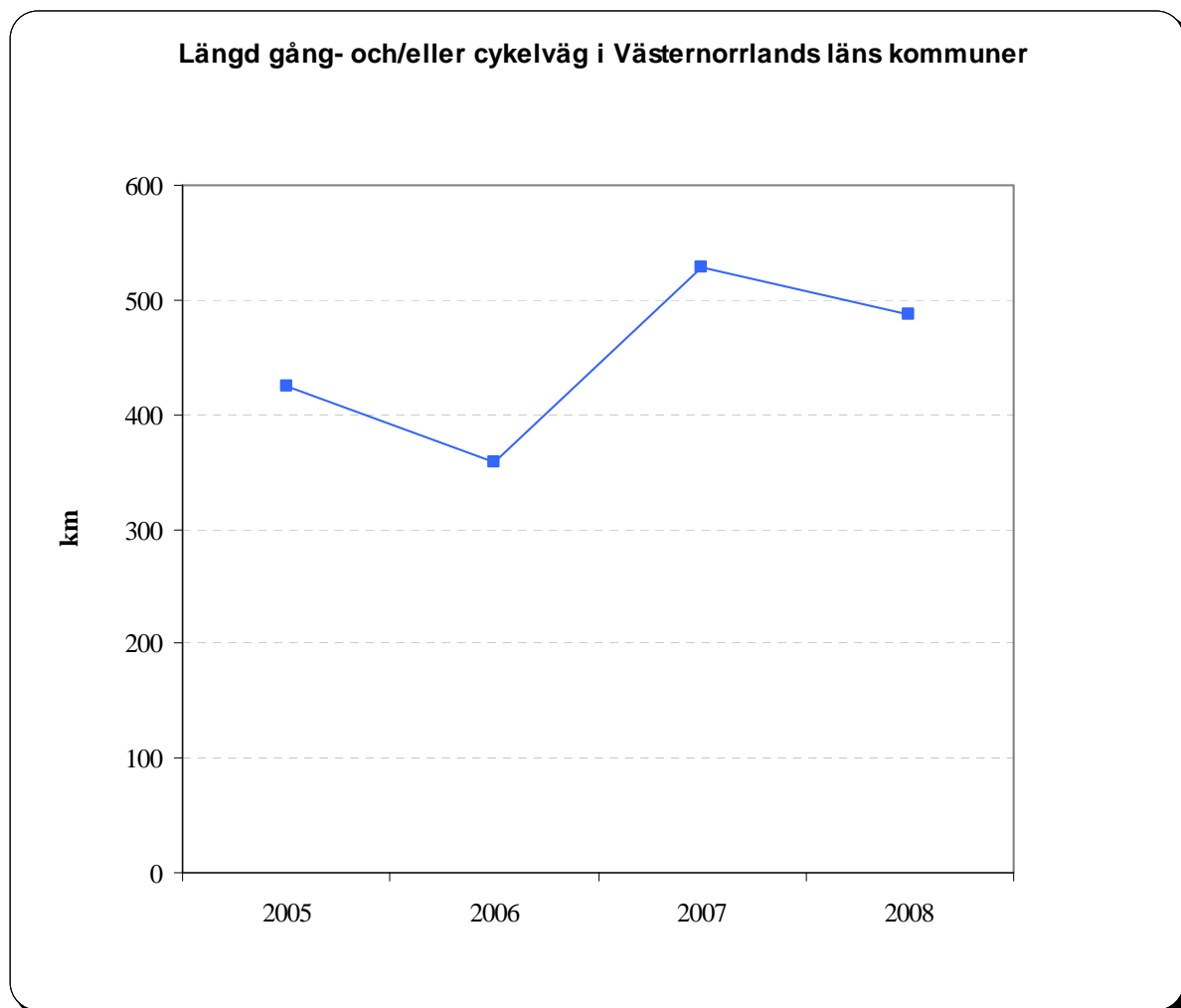

Gång- och/eller cykelväg

9. Längd gång- och/eller cykelväg per invånare i kommunen.

Källa: Kommunerna och SCB.

Källa: Kommunerna.

Länskommentar

Längden gång- och/eller cykelväg varierar över tid. Under det senaste året har gång- och/eller cykelvägarna minskat något i länet.

Definition

Cykelbana

Del av väg eller gata, avskild från vägbanan och avsedd för cykeltrafik samt, om inget annat anges, även för mopedtrafik. Anmärkning: Endast mopedtrafik av klass II är tillåten på cykelbana. Saknas särskilt markerad gångbana är cykelbana avsedd även för gångtrafik. Cykelbana avskiljs från vägbanan genom fysisk anordning, vanligen kantstöd.

Cykelfält

Del av vägbanan avsedd för cykeltrafik i en riktning och, om inte annat anges, även för mopedtrafik. Anmärkning: Cykelfält markeras genom särskild vägmarkering.

Cykelväg

Väg avsedd för cykeltrafik och, om inte annat anges, även för mopedtrafik.

Gångväg

Väg avsedd för gångtrafik. Anmärkning: Vanligen förekommer gångväg tillsammans med cykelväg. En sådan gång- och cykelväg kan betecknas GC-väg. Om inte annat anges är den även avsedd för mopedtrafik. Därför används ibland även beteckningen GCM-väg. En GC-väg avskiljs med fysisk anordning, t ex ett dike.

Gångbana

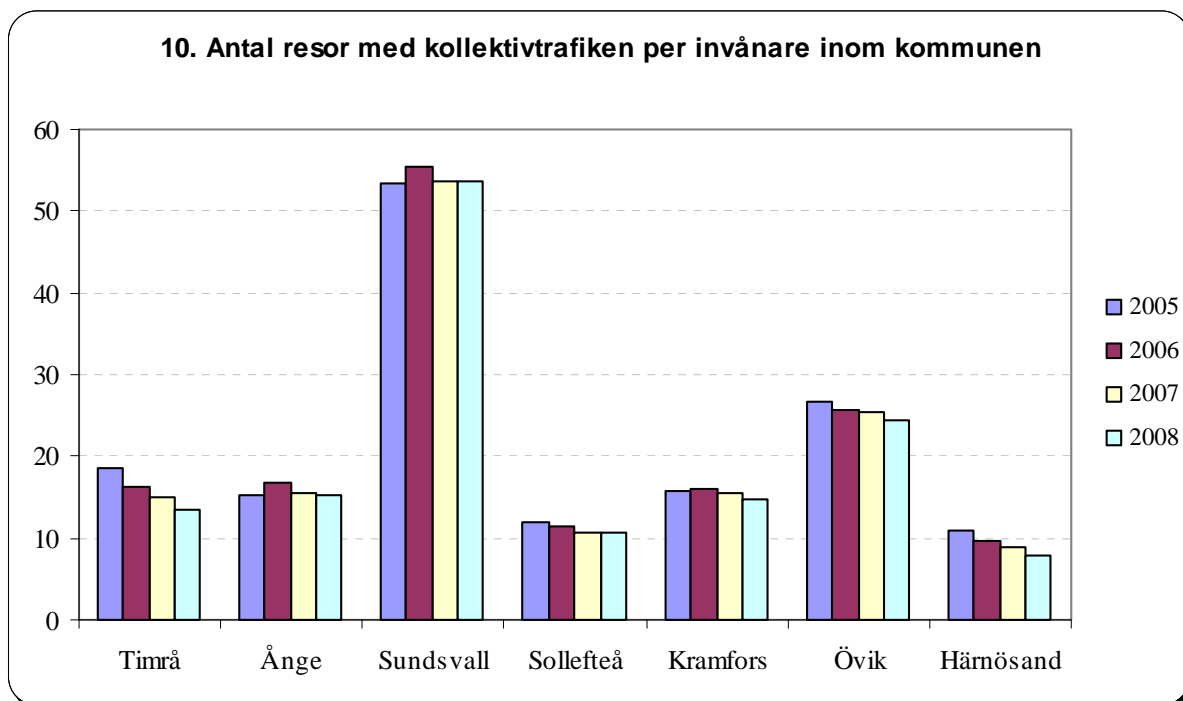
Del av väg eller gata avskild från vägbanan och avsedd endast för gångtrafik. Anmärkning: Gångbana avskiljs från vägbanan genom fysisk anordning, vanligen kantstöd. Vanligen förekommer gångbana tillsammans med cykelbana. En sådan gång- och cykelbana kan betecknas GC-bana.

Åtgärdsarbete

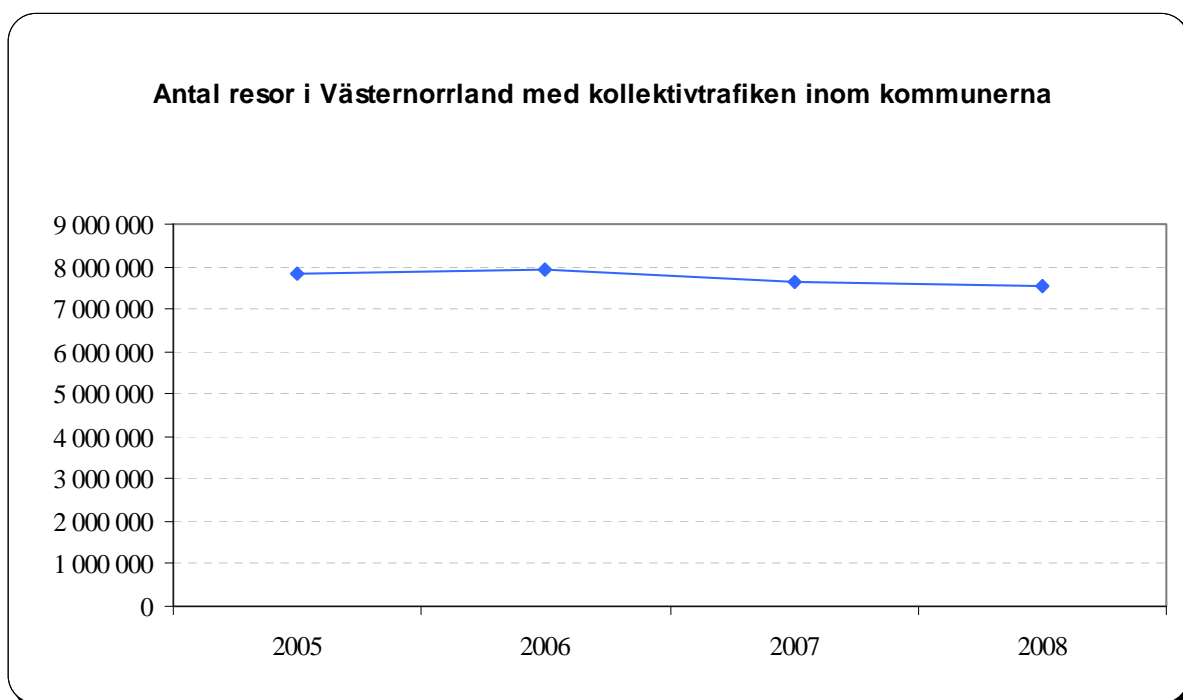
Vägnätet är uppdelat i statliga vägar, vilka sköts av Vägverket samt kommunala vägar, som sköts av kommunen. Samma sak gäller för gång- och cykelvägar. Oavsett väghållare är det viktigt att se över behoven av gång- och/eller cykelvägar och lyfta dessa till länstransportplanen samt i den fysiska planeringen.

Kollektivtrafik

10. Antal resor med kollektivtrafiken per invånare inom kommunen.

Källa: Länstrafiken och SCB.

Källa: Länstrafiken.

Länskommentar

Mellan 7,5 - 8 miljoner resor genomförs varje år med kollektivtrafiken inom länets kommuner. Under de två senaste åren har antalet resor minskat, varför fortsatt uppföljning får utvisa om trenden är negativ.

Definition

Med kollektivtrafikresor menas bussresor gjorda i länstrafikens regi. Med antal resor avses antal påstigande. Skolresor är inkluderade i statistiken.

Åtgärdsarbete

I linje med det regionala miljömålet om hållbar regionförstoring startade projektet *Bästa resan* i november 2008. Syftet med projektet är att i bred samverkan och med ett helhetsperspektiv från resenären uppnå attraktiva och konkurrenskraftiga arbetsmarknadsregioner, genom hållbar regionförstoring och kraftigt ökad andel kollektivt resande. *Bästa resan* kommer att pågå till juni 2011 och har följande huvudområden:

- Att förändra människors attityder och beteenden till kollektivtrafik så att kollektivtrafik upplevs som ett förstahandsval.
- Ett samhällsbyggande som är utformat för att stödja användningen av kollektivtrafik och en hållbar regionförstoring. Samhällsplaneringen ska integreras med trafikering och regional utvecklingsplanering.
- Att skapa småskaliga och attraktiva bytespunkter.

Förutom de insatser som bland andra kommunerna och landstinget genomför för att öka antalet resenärer med kollektiva transportmedel har alla länsinvånare ett eget ansvar och bör om möjligt undvika att välja bilen som transportmedel.

Om kollektivtrafikfrågorna tas med i samhällsplaneringen i ett tidigt skede ökar möjligheten att få till bra lösningar.

**LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERNORRLAND**

ISSN 1403-624X

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERNORRLAND 871 86 HÄRNÖSAND
BESÖKSADRESS. NYBROGATAN 15 OCH PUMPBACKSGATAN 19 TEL. 0611-34 90 00 FAX. 0611-34 93 72 WWW.Y.LST.SE